

Harem Bir Okuldur

Şehirde olsun, köyde olsun her Osmanlı evi, harem ve selâmlık olmak üzere iki kısımdan teşekkül eder. Harem, hanımların yaşadığı, Selâmlık ise, erkek misafirlerin ağırlandığı yerdir. Sarayda da harem bulunur. Pâdişah ve şehzâdeler, anneleri, hanımları ve çocukları ile beraber burada yaşar. Saraya alınan câriyelere, önce ciddi bir tahsil ve terbiye verilir. Oturmasını, kalkmasını, konuşmasını, dînî bilgileri, okuyup yazmayı, hesap yapmayı, dikiş dikmeyi öğrenir. Sarayın içinde yer alan, zeki ve istidatlı erkek gençlerin devlet adamı olmak üzere yetiştirildiği **Enderun** kadar sistemli olmasa da, burası bir Mekteb-i Duhterân, yani kızlar mektebidir. Bugünkü mektepler gibi düşünülmemelidir. Avrupa elitlerinin kızlarını gönderdiği Leydiler Mektebi'nin bir benzeridir. Terbiye kabul etmeyen kız, saraydan hemen çıkarılır. Edebinde, konuşmasında, ibâdetinde eksiklik görülen biri burda barınamaz. Tahsil ve terbiyesini tamamlayan câriyeler, sarayın muhtelif dairelerinde, hazinedar, çeşnigir, çamaşır, ibrikdar, berber, kahveci, kilerci, kutucu, külhancı, vekil, kethüdâ, kâtibe ustasının her birinin maiyetinde hizmet eder. Câriye oldukları hâlde, kendilerine yevmiye ödenir. Ancak masrafları olmadığı için bunu biriktirir, hayır ve hasenatta kullanırlar.

Muayyen bir zaman sonra, Enderun tahsilini bitiren gençlerden münasip biriyle evlendirilirdi. Evlenerek saraydan çıkan hanımlar, zarafet ve kültürleriyle halka rol modeli teşkil eder. Böylece saray terbiyesi saraylılar vasıtasıyla halka yayılırdı. Evlenmek istemeyenler, sarayda kalıp terfi eder, kalfalığa, ustalığa yükselebilirdi. Her dairenin kalfa ve ustası vardır.

Kanunî Sultan Süleyman Hâna kadar Osmanlı pâdişahları, Anadolu ve Balkan beyliklerinden kız alırlardı. Zamanla bu beylikler ortadan kalktı. Bundan sonra küçük yaşta saraya alınıp yetiştirilen câriyelerle evlenmeyi tercih etmeye başladı. Bunun sebebi, câriyelerin, saray terbiyesiyle yetiştirilen güzel, zeki ve iyi huylu kızlar olmasıdır. Pâdişahla evlenecek kızların seçimi, haremin reisi olan vâlide sultana âittir. Bunları kendi dairesinde hususi terbiye eder. İcap ederse dışarıdan hocalar getirtilir. Şiir ve edebiyat, dînî ilimler ve tarih öğretilir. Bunlar tahsilini bitirince, pâdişah veya şehzâde ile evlenir.

Pâdişahların câriye kızlarla oturup zevk ve safa yapması vâki değildir. Hele câriyelerle eğlenmesi gibi hâdiseler, Batılı roman yazarı ile ressamlarının uydurmasıdır.

Sultan Abdülmecid Hân zamanında köle ticaretinin yasaklanmasıyla câriye sayısı çok azaldı. Bunun üzerine Anadolu'ya hicret etmiş olan Kafkasyalı ailelerin kızları küçük yaşta saraya alınıp terbiye edildi.

Kaynak: Türkiye Takvimi 25 Mart 2017